

WHAT'S IN A NAME ?

Jef Klausling

WAAR KOMT DE NAAM OOSTENDE VANDAAN ?

Er zijn heel veel wetenschappelijke veronderstellingen geopperd geweest over de herkomst van de naam "Oostende", de ene al ingewikkelder dan de andere zoals het bij dat soort veronderstellingen past. Dat men het er tenslotte (bijna) over eens geworden is dat die naam iets te maken heeft met de zandbank "Ter Streep" die voor onze kust ligt en waar in de tijd een handvol vissers aan het oostelijk einde van die bank woonden, is misschien door velen wel bedoeld geweest om er gemakkelijk vanaf te geraken.

Maar zo eenvoudig is het zeker niet, zoals ik zal trachten uit te leggen. Want in dergelijke delicate gevallen moet rekening gehouden worden met alle mogelijke omstandigheden die er zijn: zowel de mentaliteit van de bewoners, als de economische en de sociale toestanden, zonder dan nog de geschiedenis te vergeten en dan in de eerste plaats de krijgsgeschiedenis, want het was reeds van lang voor het fameuze beleg van 1604 dat de vreemde overheersers er op beluimd waren om Oostende te bezetten en te bezitten.

Zo was het ook met de toeristische nijverheid. Velen denken dat het Leopold II was die Oostende tot het vakantieverblijf van vorsten, prinsen en alle mogelijke adellijke personen wilde uitbouwen. De toeristische nijverheid was toen wel nog niet uitgevonden, maar eeuwen voor de Oostendse "Belle Epoque" kwamen al vadsige koningen in hun exclusieve sportkarren, getrokken door zes spannen ossen en beladen met zachte dierenhuiden en mollige hofdames, naar onze kust afgezakt om er te genieten van de heilzame zeebaden en de andere geneugten van de zee, het strand en de duinen. (1)

Zoals de verstandige lezer kan uitmaken moest men in deze periode, even goed als de "-ingers", zijn eigen gerief meebrengen naar het strand, wat nu niet meer het geval is. Maar, hoe primitief het toen nog mocht zijn, moet het hier evenwel niet minder aangenaam geweest zijn. Maar nog voor deze voornaamste toeristen naar onze kust afgezakt kwamen, stond de toeristische nijverheid niet meer in haar kinderschoenen en kregen we illustre bezoek uit zuiderse landen. Het was de niet zo vreedzame veld- en bouwheer Julius Caesar die hier kwam kijken waar hij zijn Romeinse buildings zou kunnen inplanten en zijn soldaten "caserner" zodat ze de eerste zouden zijn om met verzekerd succes mee te helpen om het ras van de dappersten aller Galliers te verbeteren...

Dat hij hiervoor af en toe manu militari moest ingrijpen lag in de aard van zijn beroep. En dat hij soms wel eenslast kon hebben van zijn "jongens" die, zo ver van het vaderland op vreemde bodem hun leven moesten wagen wasgoed te begrijpen. Het zou nog enkele eeuwen duren eer men de decoraties en het bibbergeld voor de gevaren van de Golf zou uitvinden, maar ondertussen moest er iets op gevonden worden om de mannen te verwennen die zo ver van huis waren.

De krijgers die hij overal in garnizoenen plaatste om de met geweld tegenpruttelende barbaren, Germanen en andere volkeren al of niet vrijwillig te laten genieten van de Romeinse kolo-

nisatie en beschaving, konden van alle mogelijke voordelen uit die tijd genieten. Gratis huisvesting, Romeinse scholen voor de kinderen, aankoop van een ossewagen met gespan zonder taksen of BTW... Kosteloze raadpleging van de lokale en de gespecialiseerde medicijnmannen en druiden en sterk gereduceerde prijzen op de tovermiddelen en op het verblijf in de badplaatsen. Het was zodanig dat, toen er sprake van was dat de Romeinse legioenen zich zouden achteruittrekken omdat men de vroegere vijand beter manieren geleerd had, dit op heftig protest van de soldatensyndicaten stuitte. Maar dat was al van latere datum. Onze bronnen zijn veel ouder, ze handelen over de eerste stappen die Julius Caesar op onze vaderlandse bodem gezet heeft.

Met zijn legioenen was Caesar toen niet overal even welgekommen, wat te begrijpen was. Men verwachtte nog geen toeristen en dan nog welke toeristen uit het zuiden, gewapend met speer en stormram en tegen wie men van alle kanten protesteerde omdat ze hun handen niet thuis konden houden, noch van de mede (2), noch van het huishoudgerief en vooral van de vrouwen. Gelukkig was het voetbal nog niet uitgevonden in die dagen of men had nog wat anders gezien als er zou gespeeld worden tegen de lokale ploegen. En zeggen dat die mannen allemaal te voet vanuit het verre Rome naar hier kwamen afgestapt. Zodat het vanzelf spreekt dat er af en toe eens moest gerust worden om de soldaten van het landschap, van zijn bewoners en van de vruchten des velds te laten genieten.

Zo kwamen ze op zeker ogenblik uit Brugge gemarcheerd, langs de autostrade in de richting van de kust, op weg naar Engeland en kwamen ze aan het "Klein Strand" van Jabbeke. Het was schoon weer en Caesar besloot van hier een tijdje door te brengen om zijn vermoeide krijgers in de gelegenheid te stellen hun voeten te wassen, hun wapens in te olien, te slijpen en na te zien en de roest- en bloedvlekken van hun persoonlijke bepantsering te verwijderen.

Het moet dan omtrent het een of andere Romeinse feest geweest zijn, want Caesar verleende zijn mannen niet enkel voor een lang weekend de welverdiende rust maar hij zou hen eveneens bij deze gelegenheid volop van de streekgerechten laten proeven. En de streek was hiervoor uiterst geschikt. De lekkere boter die de lokale boerinnen uit hun karnen wisten te draaien, de smakelijke verse eieren die toen nog echt gescharreld waren, de nieuwe patatjes met jonge worteltjes en erwtjes, pannenkoeken, wafels en koekebrood (op steen gebakken!) en boven al deze streekgerechten, het lekkere, alle dorst verslaande streekbier.

Ja, Vlaanderen was toen nog het welige huis, ook al wist de Julius nog niet dat het nog enkele eeuwen zou duren vooraleer het een deelstaat zou worden van het land waar, zoals hij in z'n memoires zou meedelen, de dappersten aller Galliers woonden. Clodio Saucius, de opperkok van Caesar had zijn chef ervan op de hoogte gebracht dat ze op dat ogenblik hun tenten niet ver van de kust hadden opgeslagen en dat er in de nabijgelegen zee lekkere visjes rondzwoomen die, gebakken in de heerlijke polderboter, toch zo fijn van smaak waren. En verder

hadden de vissers die in de gemeenschappen aan de kust woonden de specialiteit van buitengewoon smakelijke, op zee gekookte garnaal aan land te brengen: een versnapering bij een schuimend glas mede. Niettegenstaande hij toen al veel gewend was, kwam het water Caesar letterlijk in de mond toen hij al dat lekkers hoorde spreken en hij zond Labienus, zijn getrouwe luitenant met een troep krijgers op verkenning naar de kust met de opdracht een "poosje" lekkere garnaal en een aantal van die fameuze sliptongetjes mee te brengen.

En zo vertrok Labienus met een peloton lichtgewapende verken- ners in de richting van de zee en kwamen ze terecht voor de poorten van een dorpje langs de kust dat nog geen naam droeg omdat het op dat ogenblik nog niet ontdekt was. Wel was er een stevige muur ter verdediging rond het plaatsje opgetrokken, maar dat kwam omdat de verhalen over de exploiten van de Ro- meinse krijgers hun reeds waren voorafgegaan.

't Was mooi weer die dag, de zon scheen helder zodat de wach- ters op de muren Labienus met zijn opgepoetste soldaten reeds van ver zagen schitteren en hoorden naderen al zingend van "Avanti Populo" begeleid door het geluid van hun blikken uniformen. Niet wetend wat hij daar in de verte zag en hoorde naderen, besloot de plaatscommandant wijselijk de poorten te sluiten, niemand binnen te laten en de wachters te voorzien van de nodige hoeveelheden kasseistenen en andere zware pro- jectielen om de vreemdelingen die er zeker niet uitzagen als ice-box-toeristen (3), de toegang tot de plaats te ontzeggen, en als mogelijk af te schrikken en tot de terugkeer te dwin- gen. Zo dapper waren onze voorouders reeds in die tijd.

Labienus arriveerde met zijn krijgers bijgevolg bij de geslo- ten poorten en beweerde tijdens het vraaggesprek dat hij enkel kwam om een zootje vis en om wat garnaal aan te kopen voor zijn veldheer.. Maar zijn toehoorders begrepen hem maar half : het zou nog jaren duren vooraleer Latijn één der verplichte vakken zou worden op de school die Karel de Grote nog moest uitvinden. Hoe het ook zij, er werd niet opengedaan. En daar stond Labienus met zijn gewapende macht en zijn lege vismanden. Het wasgeen doen voor de brave man om te zingen van "Doe je nie open, 'k ga op een ander" : de nabijgelegen vis- markten lagen op betrekkelijk grote afstand en het zou zeer te betwijfelen zijn of de vis die daar aangekocht werd nog in verse toestand op tafel zou kunnen komen in het Romeinse kamp aan het "Klein Strand" te Jabbeke. Daarom besloot Labienus, die de taal van de gemeenschap achter de gesloten poorten ook niet goed machtig was (4), van maar wat geduld te oefenen. Misschien waren de scheepjes nog niet binnengelopen of was de verkoop aan de garnaaltrap nog niet begonnen. En hoe zou Caesar niet opspelen als hij met lege handen en manden terug zou keren in het kamp. De Romeinen maakten het zich gemakke- lijk rond de wallen en spraken hun noodrantsoen aan. En aange- zien het schoon weer was, gingen ze zwemmen in de zee en lieten zich daarna nog wat bijbruinen op het strand.

Het duurde en bleef duren. De anders zo kalme en bezadigde Labienus begon ongeduldig te worden en toonde reeds zijn vuist aan de belegerden. Maar die haalden hun schouders op en riepen

in de volkstaal dat het hun allemaal niet kon schelen : ze hadden voedsel genoeg dat uit de zee kwam, de Romeinen mochten nog lang op hun (lege) buik kloppen : ze zouden hen niet alleen geen morzel grond ontwingen maar evenmin een half pondje garnaal of zelfs maar een "staart vis". Dat was het en de Romeinen konden er naar fluiten. En aangezien Labienus geen kasseiraketten had meegebracht en de pijken van zijn soldaten het niet zouden halen, besloot hij Caesar niet lang meer te laten wachten op het slechte nieuws dat er voorlopig noch verse vis, noch warme garnaal in zijn gamel zou komen en hij liet verzamelen blazen voor zijn manschappen en trapte het onverrichterzake af in de richting van het legerkamp te Jabbeke.

Vooaleer de terugtocht aan te vatten, keek hij nog eens om: misschien zouden de bewoners van de versterkte plaats op het einde nog tot andere gedachten gekomen kunnen zijn, maar verre zij van daar. Zij stonden allemaal voorovergebogen op de vestingmuur geschaard, met hun rug naar de aftrekkende Romeinen gekeerd en met ontbloom achterwerk....

't Was schandalig vond Labienus en toen hij verslag over zijn expeditie uitbracht bij Caesar en het had over de aftocht, begon hij aldus : "Ostenderunt....." (5). En zo komt het dat het plaatsje de naam kreeg van "Ostende", wat later, toen er meer nadruk gelegd werd op de eigen streektaal, werd het uitgebreid tot OOSTENDE.

Dat de stad haar naam niet gestolen heeft, kan men in de zomer duidelijk bemerken op het strand. Maar ook de vissers hebben de gewoonte om hetzelfde te tonen als hun voorvaderen aan de Romeinen als ze met hun schip kunnen ontsnappen aan de wachtboot die hen wil oppikken als ze in de vreemde territoriale wateren een visje trachten te verschalken, wat nog niet zo lang geleden nog eens gebeurd is....!

(1) In het deel van de "Monumenta Germaniae Historica, Scriptores Rerum Merovingicarum", toegeschreven aan Fredegarius, lezen we dat Clodio (de Behaarde), de eerste koning der Franken, die zijn zetel in 431 te Doornik vestigde en die de overgrootvader was van Clovis, het schone seizoen met zijn familie aan de kust doorbracht : "Fertor super litore (sic), maris aestatis tempore Chlodeo com uxore residens."

(2) Heel bekend streekbiertje uit die tijd.

(3) "Kateiefretters" in het Beschaafd Oostends

(4) Dat het een moeilijke taal is, bewijst nog steeds het feit dat bepaalde zuiderlingen ondanks jarenlang verblijf nog niet in staat zijn die taal te begrijpen, laat staan te spreken.

(5) Ostenderunt.....ge weet wel wat..

(Lat. werkwoord "ostendere" = blootstellen, laten zien)